

Sygn. akt V CSK 497/19

POSTANOWIENIE

Dnia 29 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku M. K.
przy uczestnictwie G. K.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 maja 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika
od postanowienia Sądu Okręgowego w J.
z dnia 14 marca 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od uczestnika na rzecz wnioskodawczynie kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 28 września 2018 r. Sąd Rejonowy w K. ustalił skład majątku wspólnego M. K. i G. K. i dokonał jego podziału. W punkcie IV postanowienia Sąd Rejonowy zasądził od wnioskodawczynie na rzecz uczestnika dopłaty w kwocie 400 175,84 w związku z różnicą wartości przypadających na rzecz małżonków rzeczy i praw, natomiast w punkcie VII oddalił żądania wnioskodawczynie i uczestnika rozliczenia nakładów z majątków osobistych na majątek wspólny.

W wyniku rozpoznania apelacji wnioskodawczynie, która zaskarżyła rozstrzygnięcie w części oddalającej jej żądanie co do poczynionych nakładów

z majątku osobistego na majątek wspólny, Sąd Okręgowy w J. postanowieniem z dnia 14 marca 2019 r. zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie VII w ten sposób, że zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczynie kwotę 205 905 zł z tytułu połowy nakładów uczynionych przez wnioskodawczynię z majątku osobistego na majątek wspólny.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, uczestnik wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Jego zdaniem, Sąd Okręgowy dokonując zmiany punktu VII postanowienia z dnia 28 września 2018 r. wyłącznie na korzyść wnioskodawczynie pozbawił uczestnika możliwości rozliczenia zgłoszonych nakładów opartych na tej samej podstawie materialnoprawnej i podobnej podstawie faktycznej oraz naruszył niekwestionowaną w judykaturze zasadę integralności postanowienia o podziale majątku. W ocenie skarżącego oczywisty charakter ma również naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 46 § 1 k.r.o. przejawiające się w bezrefleksyjnym założeniu, że wszystkie otrzymane przez wnioskodawczynię darowizny należy zakwalifikować jako wydatki i nakłady na majątek wspólny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

Skarżący nie wykazał, by kwestionowane przez niego orzeczenie dotknięte było tego rodzaju nieprawidłowościami. W doktrynie i judykaturze nie budzi wątpliwości, że sprawy działowe stanowią jedną całość w tym sensie, że dyspozycje wydane w nich orzeczenia są w zasadzie wzajemnie zależne i uwarunkowane (tzw. integralność orzeczeń działowych). Taki nierozzerwalny związek zachodzi zwłaszcza pomiędzy rozstrzygnięciem o sposobie podziału i orzeczeniem o spłatach lub dopłatach lub o obowiązku wydania przedmiotu działu, a wadliwość jednego z nich skutkuje koniecznością zmiany lub uchylecia orzeczenia działowego w całości i orzeczenia o całości podziału albo przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Sąd drugiej instancji może więc uchylić orzeczenie o podziale majątku wspólnego małżonków także na niekorzyść skarżącego uczestnika, jeżeli przedmiot zaskarżenia jest integralnie związany z inną częścią lub z całością orzeczenia. W okolicznościach przedmiotowej sprawy twierdzenie o oczywistej zasadności zarzutów kasacyjnych w przedmiocie integralności orzeczenia dotyczy jednak rozstrzygnięcia o nakładach i wydatkach z majątków osobistych małżonków na majątek wspólny (art. 45 § 1 i 2 k.r.o. w związku z art. 567 § 1 k.p.c.). Jak podkreśla we wniosku sam skarżący, o powyższych roszczeniach sąd nie orzeka z urzędu, lecz na wyraźne żądanie uczestników postępowania o podział majątku wspólnego. Sąd jest więc

bezwzględnie związany zakresem zgłoszonego roszczenia (zaskarżenia), a zatem nie może orzekać co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem ani ponad żądanie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2012 r., I CSK 323/11, nie publ. oraz z dnia 9 grudnia 2014 r., III CSK 351/13, nie publ.). Ocena dotycząca stosowania zakazu *reformationis in peius* (art. 384 k.p.c.), w postępowaniu nieprocesowym nie może być zgeneralizowana, lecz musi być zróżnicowana w zależności do rodzaju sprawy oraz kształtu postępowania, w którym ta sprawa jest rozpoznawana. Zastosowanie znajduje reguła, że zakaz ten nie obowiązuje w sytuacji i w zakresie, w którym o danej kwestii sąd orzeka z urzędu, tj. niezależnie od tego, czy i w jakim kształcie jest ona objęta żądaniem (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2018 r., III CZP 1/18, OSNC 2019, nr 6, poz. 66). W razie częściowego zaskarżenia postanowienia o podziale majątku, o tym, czy zasada powyższa znajduje zastosowanie, decyduje więc ocena, czy przedmiot zaskarżenia jest integralnie związany z inną częścią lub z całością tego orzeczenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2009 r., III CZP 83/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 69 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2016 r., V CNP 72/15, nie publ.). Skarżący nie wniósł apelacji od postanowienia Sądu pierwszej instancji, wnioskodawczyni zaś w swej apelacji nie kwestionowała zasad i sposobu podziału majątku i związanych z tym spłat i dopłat, a kwestionowała jedynie oddalenie jej wniosku o rozliczenie nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny. Poza ogólnym powołaniem się na zasadę integralności orzeczenia o podziale majątku skarżący nie przedstawił argumentacji na poparcie tezy, że rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji w kwestii rozliczenia nakładów z majątku osobistego na wspólny nie uzyskało bytu samodzielnego i było integralnie związane z pozostałą częścią niezaskarżonego orzeczenia co do istoty sprawy. Skarżący nie wskazał, w jakiej części niezaskarżone apelacją wnioskodawczyni orzeczenie Sądu pierwszej instancji o ustaleniu składu majątku, jego podziale i związanych z tym spłatach powinno ulec zmianie. Wywodzi natomiast, że Sąd odwoławczy powinien z urzędu orzec o jego żądaniu rozliczenia nakładów z majątku osobistego na wspólny, rozpoznając apelację wnioskodawczyni i pomimo braku zaskarżenia rozstrzygnięcia oddalającego wniosek uczestnika o rozliczenie nakładów z majątku osobistego

na wspólny. Żądanie odejścia od zakazu *reformationis in peius* skarżący kieruje więc do części orzeczenia, w jakiej sąd nie orzekał z urzędu, a wyłącznie na wniosek skarżącego. Już z tego względu nie sposób podzielić twierdzenia o oczywistym charakterze postawionych w skardze zarzutów związanych z naruszeniem zasady integralności orzeczenia, a w konsekwencji kwalifikowanej wadliwości zaskarżonego postanowienia.

Niezależnie do tego należy zwrócić uwagę, że w skardze kasacyjnej skarżący nie sformułował żadnych zarzutów materialnoprawnych, które zmierzałyby do wykazania, iż poczynił - inaczej niż przyjął to Sąd pierwszej instancji, czego Sąd odwoławczy nie zakwestionował - podlegające rozliczeniu w postępowaniu działowym nakłady z majątku odrębnego na majątek wspólny. Nawet zatem, gdyby podzielić jego poglądy co do zasady integralności orzeczenia działowego, nie byłoby podstaw do zakwestionowania postanowienia Sądu Okręgowego w związku z pozostawieniem bez zmian rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego co do roszczenia skarżącego o zwrot nakładów. Jest wszak jasne, że nie może być mowy o jakikolwiek automatyzmie czy prostej symetrii w zakresie rozstrzygnięcia o wzajemnych roszczeniach o zwrot nakładów, skoro każde z tych roszczeń podlega odrębnej ocenie co do ich materialnoprawnej zasadności.

Kwalifikowanego charakteru skarżący nie wykazał również w odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 45 § 1 k.r.o. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący podniósł w tym zakresie jedynie, że oczywiste uchybienie polegało na bezrefleksyjnym założeniu, iż wszystkie otrzymane przez wnioskodawczynię nakłady należy zakwalifikować jako wydatki i nakłady na majątek wspólny oraz przywołał orzecznictwo na poparcie tezy, że rozliczenia tego rodzaju nakładów ma miejsce wyłącznie na wniosek i po udowodnieniu ich wysokości. Powyższe nie jest jednak wystarczające do stwierdzenia na etapie przedsądu, że zakwalifikowanie przez Sąd Okręgowy darowizn przeznaczonych przez wnioskodawczynię na zakup działki budowlanej, budowę i wykończenie domu jako nakładów z jej majątku osobistego na majątek wspólny jest w sposób oczywisty błędne i prowadziło do wydania oczywiście błędnego orzeczenia.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł,
jak w sentencji.

jw